

Nu äntligen ska jag få den ur mig, reserapporten från MPR:s årliga konferens som denna gång hölls i Brno, Tjeckien. Höstveckorna har rusat iväg, det har varit Bok&Bibliotek direkt efter hemkomsten, det har varit bokproduktioner och ovanpå det en praktfull höstförkyllning... Men nu är det alltså dags att fatta pennan och berätta innan minnena bleknar bort.

Brno är Tjeckiens andra stad och att resa dit från Uddevalla tar en hel dag i anspråk. Flyget från Landvetter var försenat, så för att inte missa ankytande tåg i Wien fick jag kasta mig i en taxi för att "genskjuta" tåget som skulle passera förstaden Simmering på sin väg mot Brno och Prag. Manövern lyckades så väl att jag till och med hann ta en fika under vilken jag studerade förortslivet och kände mig befryndad med Jolo som så väl skildrat vardagen i "sina städer". Tåget kom i rätt tid, var rent, snabbt och snyggt. Enda medpassageraren i kupén var en ung man som sökt fått jobb i Sverige. Gränsövergången Österrike – Tjeckien var helt odramatisk, bara ett vanligt stopp vid gränsstationen. Detta är EU – rörlig arbetskraft och mjuka gränser. Efter två timmar var vi framme i Brno och jag tog ut riktningen mot MG (Moravska Gallery = Museum of Applied Arts = Museum för Mährens konsthantverk) där registrering skulle ske. Där jag traskade fram med min rullväska i släptåg, lade jag märke till att brnoborna har väldigt många hundar, var och varannan hade sällskap av en fyrbent vän. Av detta förstod jag att tjeckerna är sympatiskt folk. Senare kunde jag konstatera hundarnas förekomst på reklamskyltar; utanför konserthuset en stor affisch med musicerande jucke och på en restaurangskylt en jättedogg framför en stadig portion korv.

På museet pågick mingel till framträdande med traditionell dans och musik. Konferensdeltagarna ett trettiotal från sexton nationer hade mött upp, flera av dem gamla vänner från tidigare MPR-träffar. Nytt för den här gången var museologistudenter från universitetet i Brno som följde konferensen och som efteråt följde upp med egna seminarier.

Efter ett par timmar var det dags att bryta upp. Jag som kommit direkt från flyg och tåg, fick nu på ömma fötter leta mig fram sista etappen till mitt hotell. Mycket ungdomar var i rörelse på staden – det var ju lördagskväll – och jag korsade gator och spårvagnsspår försedd med den immunitet som en utländsk rullväskförsedd medelålders dam åtnjuter i en civiliserad stad. Det hägrande Hotel Continental visade sig vara under renovering och entrén en byggarbetsplats, men rummet var i sin ordning och sömnen lät inte vänta på sig.

Dag 2

På söndag morgon började konferensen vars tema var "Hur mäter (och främjar) man framgång?" med högtidligt öppnande där arrangörerna, stadens museer, universitetet och lokala ICOM, hälsade oss välkomna och presenterade sig. Museibygnaden där konferensen hölls var från 1870-talet och pietetsfullt restaurerad. För att belysa konferensens ämne hade man bjudit in ett kvalificerat gäng "key-note-speakers", huvudtalare, som tillsammans med andra föredragshållare och kompletterat med studiebesök, höll vårt intresse på topp under konferensens tre dagar.

Förste talare var Dave O'Brien från Leeds Metropolitan University, som i sitt anförande belyste kulturens och museernas betydelse för lokal identitet och ekonomi. Kulturpolitiken dras med

vissa generella problem och svårigheter att definiera kulturens värde; kostnaderna känner man väl men det är svårare att redovisa alla dess vinster. Kulturpolitiken i Storbritannien har genomgått olika faser, från det sena 1900-talets sociala och ekonomiska förtecken som exempelvis kulturism, till 2000-talets etiska värden och kulturens värden i sig.

Sedan följde Jan Sas från Reinwardt akademien i Amsterdam som redovisade en studie över hur man tillämpat GLO (Generic Learning Outcomes), en brittisk modell för hur man mäter effekten av lärande. Bakgrunden var minskande medel i kultur- och museisektorn vilket sporrat till ökade sponsringssamarbeten, men också tvingat museerna att förklara och påvisa effekten av sin verksamhet. Enkelt att mäta är antal besök, sponsring, medlemmar i vänföreningar, antal utställningar och mediaträffar etc. GLO kan museibesök ge följande mätbara effekter; kunskap, färdigheter, påverkan på attityder och värdegrunder, inspiration och kreativitet, förändrat beteende och framsteg. I en studie, där sex nederländska museer ingick, har man utifrån GLO undersökt hur vuxna respektive barn påverkas, vad de tycker att de fått ut av museibesöket. Resultatet används dels för att utveckla utbudet och pedagogiken, dels för att förklara värdet av museiverksamhet.

Efter Jan kom Simona Jurakova, en av dem som så förtjänstfullt arrangerat konferensen, och talade om "Succé – vad i h-e är det?" Hon utvecklade i sin framställning, vad man bör tänka på innan man börjar att mäta. Hon gick grundligt tillväga i det att hon dels definierade var succé respektive dess motsats är, dels påminde om vad ett museum enligt ICOM är och att detta kanske inte till alla delar är helt förenligt med vad som skapar en publikmässig framgång. (Kanske dags att förnya definitionen?) Misslyckande ur besökarens synvinkel kan vara att ej ha förstått budskapet, haft förväntningar som ej infriats, ej funnit besöket prisvärt och praktiska saker inte fungerat bra. Simona räknade upp en rad faktorer som stod i vägen för tjeckiska museers framgång (dålig kvalitet på museistudierna, få aktörer, dålig kunskap om kunderna osv) varpå honorariores skruvad lite på sig och vi insåg att här har vi en coming lady som har allt att göra! Avslutningsvis uppmanade Simona oss att ställa oss tre frågor: Vad är syftet med mitt museum? Vad är succé för oss? Vad är misslyckande? Och när vi vet svaren kan vi börja mäta...

Efter lunch kom Lynn Dierking från Oregon State University, som dagens andra huvudtalare. Hon hävdade att museernas uppgift är att göra skillnad för människors livskvalitet och det är ju sådant man vill höra, då sträcker man på sig i bänken. Detta goda ska göras för och tillsammans med medborgarna. Museerna ska därvid ställa sig följande frågor: Vem/vilka är primär målgrupp och vilka behov har dessa? Och hur vet vi det? Är rätt personer engagerade? Hur kommer publiken att få nytta av aktiviteten? Hur vet vi det? För att undersöka publiknyttan måste vi utöver att ha definierat den, ha rätt verktyg för planering och dokumentation, indikatorer och resultat som följer upp. Mer om detta senare, se www.urban.org !

Rossitza Ohridska-Olson från Vizantia Enterprises, USA var inbjuden för att tala om hur man mäter (och erhåller) framgång genom sociala medier. Eftersom det, enligt henne, saknas analysverktyg så är sambandet med museernas on-line-närvaro/de virtuella besöken och de fysiska besöken dåligt kända. Det är svårt att mäta effekten av sociala media, nätverk och mobilappar, men de flesta museer använder sig av facebook på ett smart sätt (Met och MOMA i topp), liksom Flickr och Twitter. På Youtube är endast MOMA väl representerad. På frågan vilka

sociala media man ska välja, svarade Rossitza: facebook och twitter privat och professionellt dessutom en geotaggad mobilapplikation och blogg (som kräver mer).

Sista anförandet denna dag stod Aleksandra Savic från Belgrads naturhistoriska museum och styrelsemedlem i MPR, för. Hon ställde frågan Hur realiserar och utvärderar vi mediekampanjer och hur påverkar dessa besökarna? Naturhistoriska museet som är från 1895 och inhytt i Kalemegdan castle med geologiska och biologiska samlingar i centrala Belgrad, har en bred och varierad verksamhet. Saker som sticker ut är museinätter på exvis tema fladdermöss, levande skelett osv. Marknadsföring och PR sköts på sedvanligt sätt med kommunikationsplaner och sammanställning/analys av utfallet. Vad Aleksandra skickade med oss var frågan om museerna bygger bilden av sig själva genom media i stället för genom sina kunder. Att media täcker en utställning innebär inte att publiken kommer, vi bör alltså för framgång fokusera mera på kopplingen utbud – publik.

*

Fullmatade med nya intryck och tankespån reste vi oss och fann att klockan nu hunnit bli en bit över fem. Enligt programmet skulle vi nu vara lediga, men se nu yppade sig möjlighet till divertissemang i form av en "underground trip": Samling kvart i sex! Snabba ryck alltså. Någon tunnelbana finns inte i Brno så detta gällde tunnlar av ett annat slag. Under den medeltida staden finns ett system av källare och husens djupt nergrävda källare stod i förbindelse med varandra. Här underjords har man nu organiserade vandringar och utställningar som berättar om livet förr. Turerna är av olika längd och vi fick en mellanlång som innebar att vi gick ner på ett ställe och efter dryga timman klev ut vid stadens grönsakstorg – en marknad med obruten tradition sedan medeltid. Då hade vi passerat utsällningar med arkeologiska fynd, vinkällare, källare med grönsaker, kött och andra livsmedel, en alkemists verkstad, en tortyrkammare, utställning med lampor och en underjordisk krog.

Efter turen splittrades sällskapet i en italiensk och en tjeckisk middagsfalang. Jag valde givetvis den tjeckiska, klart att man ska äta tjeckiskt när man är i Tjeckien! Detta ångrade jag inte för det var både gott och prisvärt. I goda vänners lag gick kvällen fort och vi var alla ense om att det varit en fantastisk dag, men att det nu var dags att tänka på nästa och i spridda skurar drog vi till våra natthärbärgen.

Dag 3

Måndag morgon! Efter frukosten en rask promenad till MG där två föreläsare väntade, först Carol Scott, Carol Scott Associates, UK, om att mäta det omätbara och Katarzyna Jagodzinska, Internationellt centrum för kultur i Warsawa, om delaktighet som en framgångsfaktor. Carol Scott, som jag haft förmånen att lyssna till tidigare, är en gammal ringräv som givit ut ett flertal publikationer i PR och hon strukturerade upp hur man mäter det omätbara i sin "Values Typology for Museums" och i olika dimensioner efter olika behov. Katarzyna redogjorde för tre fall där man samarbetat praktiskt med sin publik; gamla varvsområdet i Gdansk, Museum of Moderns Art i Warsawa och Konstmuseet i Lodz – samtliga med återbruk av äldre bebyggelse. I det första genomfördes workshops med människor på platsen för att planera och förbereda området för ett postindustriellt liv, ett arbete med både sociala och nostalgiska förtecken och resultatet har blivit ett levande varvsområde. I Warsawa förvandlades ett gammalt palats (typ

stalinarkitektur) till ett nytt Centrum för konst och vetenskap genom en arkitektävling. Huset omges nu av en skulpturpark där festivaler anordnas. Tredje exemplet var ett shopping- och nöjescentrum, ms2, i gamla industrilokaler i Lodz. Ambitionen har varit att avdramatisera konsten, göra den tillgänglig för alla i flera interaktiva projekt. Resultatet är ett konstmuseum som får ta plats mitt i kommersen.

Nu var den mer teoretiska delen av konferensen avslutad. Fortsättningen bestod i studiebesök och workshops. *Samtliga föredrag finns i abstracts på webbsiten ICOM/MPR.*

Men först var det dags för gruppfoto där vi alla hoppade à la Stina Dabrowski – sedan på var det utflykt! Färdmedlet var värdigt museifolk; en museibuss från 1970 (inmärkt museiföremål) som i komplett öststatsoriginal tog oss ut på en magisk tur. För att spara tid fick vi lunchsmörgås ombord som vi pillade i oss lagom till första anhalten som var Tekniska museet i Brno inrymt i en fd fabriksbyggnad. I tre våningar fanns föremål alltifrån flygplan och bilar till synålar. På tredje våningen hade man gjort en utställning med olika hantverksinteriorer som var trevliga; hattmakare, frisörsalong, modist, snickare... Här fanns också ett experimentarium för skolungdomar, men liksom museets övriga utställningar såg det ut att ha 15-20 år på nacken, varefter inget hänt - många av experimenten var obrukbara.

Därpå ställde vi kosan mot Rajhad-klostret som bl a hyser ett litteraturmuseum. Här blev vi guidade runt i klostret som höll på att renoveras (bl a med norskt stöd), fick en visning av det fantastiska biblioteket (jag säger bara "I Rosens namn", så förstår ni) och en utställning om tjeckiska/mähriska författare. Inga texter var dock på engelska så behållningen blev mer av att insupa miljön.

Vi satte nu kurs på Austerlitz där Napoleon vann sin största seger 2 dec 1805. Färden tog någon timma och när vi kom fram hade det börjat skymma. Om någon händelsevis tuppav, var väckning beställd: En delegation klädd i tidsenliga uniformer exerceerade, tutade och gick an medan vi eskorterades upp till besöksanläggningen. Entren skedde genom ett förtält, en baldakin som gav associationer till officerstält i fält. Utställningen innanför var emellertid inte fältmässigt spartansk, utan en multimedial historia av senaste snitt: monitorer med info på olika språk, flera rum med surroundanimationer av slaget och soldaternas kamp, montrar med uniformer och vapen och en slutlig tablå med de tre kontrahenterna i naturlig storlek; segerherren Napoleon och förlorarna Österrikes Frans II och Rysslands Alexander I. Slutligen fick vi i den designade hörsalen se en film som berättade hela historien från A till Ö.

Efter denna veritabla mediachock, fick de som ville besöka det närbelägna minnesmärket. En tapper skara anförd av de tidsenliga soldaterna och i hägn av paraplyer mot regnet, drog sig neråt monumentet i fullfjädrad jugendstil och i vars inre en okänd soldat vilade. Blommor nedlades och efteråt fick hugade prova att skjuta musköt. Det bullrade styggt, så jag och min tinnitus drog oss kvickt tillbaka mot besöksanläggningen där vi snart skulle serveras middag. Några timmar senare, då vi undfagnats med tre-rätters-middag, haft tillfälle att se utställningarna på egen hand och undersöka butikens utbud, stuvade vi in oss i bussen och tuffade i osande 70-talslunk tillbaka till Brno.

Dag 4

På morgonen bar det av till Spilberk Castle, befästningen mitt i Brno som inrymmer stadsmuseet. Vi antrade borgklippan och väl inne fick vi träffa museichefen som tillsammans med två anställda guidade runt oss i utställningarna i skön växelsång. Utställningarna om befästningens historia, om Brno från renässansen till idag och om stadens arkitektur var välgjorda, föremålsdiga och intressanta. Brno fick vi lära oss har varit ett centrum för funktionalistisk arkitektur med många framstående arkitekter. Här finns t ex Villa Tugendhat som är världsarv.

Efteråt var det dags att stiga ner från höjderna och gå in i mikrokosmos i stället. Mendelmuseet ligger vid borgklippans fot alldeles intill Starbrno-bryggeriet. Ett litet men naggande bra museum med fint formgivna utställningar och fräscht. Bland de bästa jag sett. Förklarade pedagogiskt och roligt genetik och växtförädling, berättade om Mendel själv och var forskningen står idag. Helt up to date (i alla avseenden Tekniska museets motsats). Bakom museet stod Masarykuniversitetet, vilket kanske förklarade den vetenskapliga nivån, och en sponsor som kanske förklarade den fina formgivningen?

Sedan var det lunch på MG följt av workshop där vi fick uppgiften att i grupper tillämpa och diskutera konferensens tema. Tyvärr var tiden lite knapp och vi tyckte nog att det varit bättre att ha workshop på förmiddagen och studiebesök på eftermiddagen - men vi hade roligt och det är ju inte det sämsta.

På åtföljande årsmöte beslutades att nästa års konferens ska hållas i Palermo med den förtjusande styrelseledamoten Irina Mancuso som värdinna. Tema kommer att vara "Museer och kreativitet" – ett ämne i tiden som togs upp under de nyligen timade Kulturarvsdagarna i Stockholm.

På kvällen var det farewellparty på konstmuseet i Guvenörspalatset med buffe och zigenarorkester. Före middagen kunde vi gå runt i utställningarna – enbart öppna för oss – och studera måleri från senmedeltid och framåt. Vi enades om att vi var privilegierade som fått vara med om denna fantastiska konferens och uppbrottet blev känslösamt. Vi önskade oss på återseende i Palermo innan vi gick åt var sitt håll i den tjeckiska natten.

Dag 5

Hemresan gick enligt ritningarna: med stopp i Wien några timmar då jag passade på att flanera och besöka Judiska museet, hemma i Uddevalla vid midnatt, upp igen kl 5 för att vara på bokmässan i Göteborg kl 7, men det är en annan historia.

Tack Svenska ICOM för resebidraget! Ni vet hur värdefullt det är att få komma ut träffa kollegor och få inspiration av vad som händer på andra håll i världen. Detta är särskilt viktigt i tider med krympande ekonomi och besparingar i museisektorn.